

Vedecká komunikácia vo svete zmien

Veda sa najčastejšie charakterizuje ako proces i výsledok systematického skúmania sveta. Tento proces môže byť viac či menej organizovaný a inštitucionalizovaný a jeho súčasťou je sústavné získavanie empirických údajov o svete a vytváranie teoretických prístupov a teórií, ktoré svet na základe týchto dát vysvetľujú. Výsledkom procesu vedeckého poznania sú poznatky, ktoré sa uchovávajú a komunikujú v spoločnosti. Ako tvrdí Giddens, jedným z hlavných rysov, ktorým sa veda odlišuje od ostatných myšlienkových systémov (napríklad náboženstva), je predpoklad, že všetky vedecké myšlienky môžu iní vedci kritizovať a revidovať. A to je možné práve vďaka komunikácii.

Vedu si ťažko dokážeme predstaviť bez komunikácie. Podľa niektorých je komunikácia podmienkou existencie vedy, podľa iných je jej neoddeliteľnou súčasťou. Dáta, informácie, poznatky, teórie, to všetko do systému vedy (alebo do konkrétneho výskumného procesu - záleží od uhla pohľadu) na jednej strane vstupuje a na druhej strane vystupuje. Každý jeden vedec vo svojom výskume na niečom stavia, okrem vlastných empirických údajov vychádza z poznatkov a teórií iných výskumníkov. A naopak, každý vedec, ale i spoločnosť ako celok má záujem na tom, aby sa výsledky poznávania sveta komunikovali v takom rozsahu, aby spoločnosť napredovala. Áno, niekedy môžeme tieto princípy vedeckého pokroku formulovať takto, mierne idealisticky. A niekedy treba byť realista a konštatovať, že za vedeckým výskumom nemusí nevyhnutne stáť abstraktná idea spoločenského pokroku, ale že sú za ním skôr ekonomické záujmy veľkých priemyselných hráčov. Vylučujú sa tieto dve alternatívy navzájom? Azda ani veľmi nie...

Vo svete komunikácie založenej na papierových printových médiách bol komunikačný systém vo vede po stáročia postavený na fungovaní dvoch typov sprostredkovateľov - tlačiarov/vydavateľov a knižníc. Zatiaľ čo vydavatelia mali v tomto systéme úlohu rozširovateľa informácií, knižnice plnili najmä funkciu sociálno-agregačnú a archivačnú. Zásadnú zmenu do tejto zabehnutej del'by práce vniesli elektronické siete, ktorých komunikačné možnosti búrajú stereotypy vyplývajúce z obmedzenia predchádzajúcich technológií.

V elektronickom prostredí zdanlivo ktokoľvek môže byť rozširovateľom informácie, jej sprístupňovateľom i archivárom. Elektronické technológie tak aj do sveta vedy prinášajú nové podnety a postupy, ktoré na jednej strane priaznivo ovplyvňujú efektívnosť komunikačného systému vedy (rýchlosť sprístupňovania, aktuálnosť informácií, medzinárodný dosah a podobne), no na druhej strane nedokážu zatiaľ uspokojivo riešiť výzvy spojené s plnením tých funkcií, ktoré mali a ešte stále majú na starosti tradiční sprostredkovatelia (najmä kontrola kvality, agregácia informácií a zdrojov a archivovanie). V najbližších rokoch budeme svedkami hľadania riešení toho, akým spôsobom sa budú v „úžasnom novom svete“ navzájom dopĺňať či nahrádzať staré a nové technológie a inštitucionálne modely. Som presvedčený o tom, že pôjde o riešenia, ktoré prispejú k ďalšiemu rozvoju kvalitatívnych základov vedeckej komunikácie.

prof. PhDr. Jaroslav Šušol, PhD.

FiF UK Bratislava
susol@fphil.uniba.sk